

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Klinisk undersøgelse af mund og svælg

Annette Kjærsgaard
Ph.d. studerende, MSc, Ergoterapeut
Forskningsinitiativerne for Rehabilitering og Aktivitetsstudier, Syddansk Universitet
TårnrytTEL Regionhospitalet Hammel Neurocenter

midt
regionmidtjylland
Hammel Neurocenter

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Disposition

- Forskellige niveau for undersøgelse af dysfagi
- The Bedside or Clinical Examination
- Klinisk undersøgelse (F.O.T.T.™)
- Undersøgelse af mund og svælg
- Ph.d. studiets design

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Undersøgelse af dysfagi

Screening f.eks. Vandtest, The Gugging Swallowing Screen (GUSS), Minimal Eating Observational Form (MEOFI)

Klinisk undersøgelse f.eks. Ansigt, mund og svælg terapi (F.O.T.T.™), The McGill Ingestive Skills Assessment (MISA)

Instrumentel undersøgelse f.eks. Fiberoptisk Endoskopisk Evaluering af Synkefunktionen (FEES), VideoFluoroskopisk Evaluering af Synkefunktionen (VFES).

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

The Bedside or Clinical Examination

En del af den omfattende undersøgelse for dysfagi er den kliniske undersøgelse (Groher 1997)

Den ikke-instrumentelle diagnostiske undersøgelse er "the full bedside exam", som er en formel, struktureret undersøgelse som ofte indeholder spørgeskema, ikke-invasiv oral-faryngeal fysisk undersøgelse og funktionel synke undersøgelse (AHRQ 1999)

Målet med den kliniske undersøgelse af synkning er at give klinikerne data til brug ved planlægning af undersøgelse og behandling af dysfagi (Logemann 1998)

Den kliniske undersøgelse danner grundlaget for yderligere undersøgelser f.eks. instrumentel undersøgelse af synkefunktionen (Groher 1997).

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Klinisk undersøgelse

Facial-Oral Tract Therapy (F.O.T.T.™) er udviklet af talepædagog Kay Coombes (UK) og videreudviklet i en dansk kontekst

- Baseret på Bobath-konceptet
- Tværfagligt 24 timers koncept

Hovedpunkterne i konceptet:

- Spise og drikke
- Mundhygiejne
- Social kommunikation (non-verbal)
- Åndedræt og stemme

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Formål

Det overordnede formål er at personen igen bliver i stand til at:

- Spise
- Drikke
- Kommunikere – verbalt og nonverbalt

Undersøgelse og behandling af sensomotoriske forstyrrelser i:

- Ansigt, mund, svælg og åndedræt

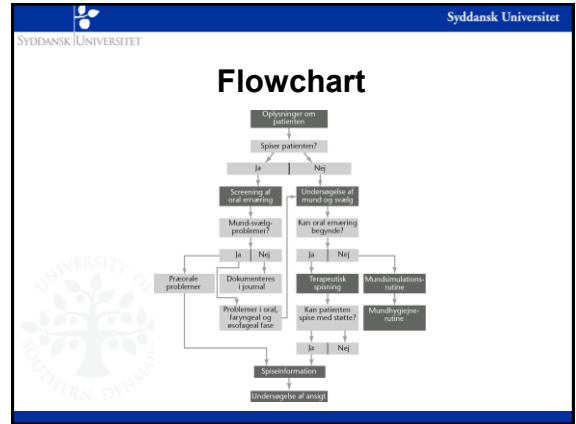
Syddansk Universitet

Skemaerne

Informationsskema
Oplysninger om patienten

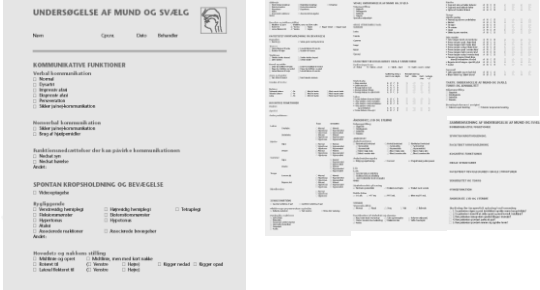
Undersøgelsesskemaer
Screening af oral ernæring
Undersøgelse af mund og svælg
Terapeutisk spising
Undersøgelse af ansigt

Behandlingsskemaer
Spiseinformation
Mundstimulationsrutine
Mundhygiejne rutine

Syddansk Universitet

Undersøgelse af mund og svælg

Syddansk Universitet

Undersøgelse af mund og svælg

Den mest omfattende del af undersøgelseerne

- **Kommunikative funktioner** (verbal, nonverbal, andre problemer)
- **Spontan kropsholdning og bevægelse** (rygliggende, siddende samt hovedets- og nakkens stilling)
- **Faciliteret kropsholdning og bevægelse** (rygsøjlen, truncus, skuldrene, hoved og nakke, arme og hænder samt balance (siddende, stående, gang))
- **Kognitive funktioner** (neglect, apraksi, andre problemer)

Syddansk Universitet

Undersøgelse af mund og svælg

Visuel undersøgelse
Orale strukturer i hvile (underkæbe, læber, tænder, gummer, tunge, kinder, ganesejl) samt *faciliteret bevægelighed i orale strukturer*

Taktil undersøgelse
Sensibilitet og tonus (berøringstolerance i ansigt, læber, kinder, gummer, tunge, mundbunden) samt *synkefunktionen* (spontan/faciliteret synkning, kliniske tegn på aspiration og patologiske reaktioner).

Syddansk Universitet

Undersøgelse af mund og svælg

Åndedræt, lyd og stemme
Åndedræt (åndedrætsform, koordination af åndedræt og synkning), *lyd* (lyde, strubehovedets placering, holde lyden) samt *stemme* (stemmekvalitet, koordination af åndedræt og stemme)

Sammenfatning
Kommunikative funktioner, kognitive funktioner, spontan kropsholdning, faciliteret kropsholdning, orale strukturer, faciliteret bevægelighed i orale strukturer, sensibilitet og tonus, synkefunktion, åndedræt, lyd og stemme.

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Vurdering før terapeutisk spisning/ initiering af oral ernæring

Er/kan/har patienten:

- Vågen og ved bevidsthed og/eller svarer han på tiltale?
- I stand til at sidde opret og med hovedet i midtlinie?
- Transportere sekret tilbage i munden?
- Spontan synke sit sekret?
- Spontan rømme sig og/eller hoste?
- Ikke behov for cuffet trakealtube?
- Ikke rallende vejtrækning, våd stemme eller hoster efter synkning af sekret?

JA – til alle spørgsmål – vurderes patienten at være klar til at påbegynde/initiere oral ernæring ved hjælp af terapeutisk spisning

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Opsummering klinisk undersøgelse

Skemaerne til undersøgelse og behandling af ansigt, mund og svælg er ikke en screening, der kun skal udføres én gang...

NEJ...

Skemaerne er udviklet til dokumentation af undersøgelses- og behandlingsforløbet indtil patienten igen kan synke, spise, drikke og kommunikere – verbalt og/eller nonverbalt.

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Ph.d. studiets design

Studiet omfatter en kombination af kvantitative og kvalitative metoder. Projektet er designet som to delstudier og skal ses indenfor samme projektramme.

- Det første studie, som også er den største del, er en prospektiv randomiseret kontrolleret undersøgelse (RCT) med inkludering af 118 patienter, hvor målet er, at opnå viden omkring sikker initiering af oralt indtag samt personens funktionsniveau for oralt indtagelse af mad og drikke 60 dage efter indlæggelsen til neurorehabilitering.
- Det andet studie er et eksplorativt, kvalitativt case studie med otte patienter fra RCT. Hvor målet er at udforske individets oplevelser af, hvordan funktionsnedsættelser omkring oralt indtagelse af mad og drikke påvirker personens oplevelse af sociale relationer, hvori der indgår mad og drikke samt hvordan de oplever neurorehabiliterings indsatsen i relation til problemer med at synke, spise og drikke.

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Primære outcome mål – studie 1

- Antal aspirationspneumonier og uforudsete hændelser f.eks. mortalitet udviklet under indlæggelsen på RHN.
- Beslutningsmæssig overensstemmelse mellem klinisk undersøgelse (F.O.T.T.) og instrumentel undersøgelse (FEES) for initiering af oralt indtag.

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Forskningsspørgsmål – studie 2

- Hvilken betydning har problemer med at synke, spise og drikke (pga. dysfagi) for deltagelse i sociale relationer, hvori der indgår mad og drikke? Hvordan håndterer disse problemer?
- Hvad betød mad og sociale relationer, hvori der indgår mad og drikke inden hjerneskaden? Hvilken betydning efter hjerneskaden?
- Hvordan opleves den professionelle tilgang på RHN til undersøgelse og behandling af problemer med at synke, spise og drikke? Hvilken betydning har den haft?

Syddansk Universitet

SYDDANSK UNIVERSITET

Perspektivering

Den nye viden, der genereres fra kombinationen af kvantitative og kvalitative data, håbes efterfølgende, at kunne danne basis for udvikling af en holistisk praksis-orienteret tilgang til undersøgelse og behandling af ansigt, mund og svælg.

Tilgangen skal ikke kun tage hensyn til de organ/kropsrelaterede problemer til at synke, spise og aktiviteten spisning, men også tage hensyn til aktivitets- og deltagelsesproblemer. Målet er at der også lægges vægt på individets oplevelse af og mening med f.eks. deltagelse i sociale sammenhænge, hvori der indgår mad og drikke.